

Metodiskie ieteikumi bāriņtiesām par noteikumu „Par ārpusģimenes aprūpes samaksas kārtību un apmēru” piemērošanu aizbildnības gadījumos

Publicēts: 25.11.2020.

Metodiskie ieteikumi bāriņtiesām par noteikumu

„Par ārpusģimenes aprūpes samaksas kārtību un apmēru”

piemērošanu aizbildnības gadījumos

2010. gada 1. janvārī spēkā stājušies Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumi Nr.1536, „Noteikumi par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksas kārtību un apmēru” (turpmāk tekstā – noteikumi), kuri nosaka kārtību, kādā valsts institūcija un pašvaldība pieprasa no vecākiem samaksu par bērnam sniegto ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu.

Vēršam bāriņtiesu uzmanību, ka noteikumu mērķis ir atgūt vai vismaz daļēji kompensēt valsts un pašvaldības finanšu līdzekļus, kas izlietoti bērna ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu izmaksu segšanai. Saskaņā ar noteikumos ietverto regulējumu minētā normatīvā akta izpildi nodrošina valsts finansētās bērnu aprūpes iestādes, pašvaldības un aizbildņi.

Attiecībā uz samaksu par bērnam sniegto ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā un audžuģimenē noteikumi skaidri regulē kārtību, kādā atlīdzība no vecākiem pieprasāma, tajā skaitā parādsaistību gadījumā piedzenama un ieskaitāma valsts un pašvaldības kontā. Turklāt noteikumos paredzēti arī izņēmuma gadījumi, kad samaksu par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumiem vecākiem nepieprasa. Vienlaikus attiecībā uz noteikumu piemērošanu gadījumos, kad bērna ārpusģimenes aprūpe nodrošināta pie aizbildņa noteikumu 14.punktā ietvertais regulējums nosaka vienīgi to, ka aizbildnis samaksu par tā sniegto ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu atgūst Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Ievērojot minēto un, lai nodrošinātu vienotu pieeju attiecībā uz noteikumu piemērošanu visos ārpusģimenes aprūpes gadījumos, inspekcija lūdz Labklājības ministrijai (turpmāk tekstā - ministrija) kā šo noteikumu projekta izstrādātājam sniegt papildus skaidrojumu, kādā veidā šī normatīvā akta izpilde pēc būtības būtu nodrošināma aizbildnim.

Atbildot uz inspekcijas vēstuli, ministrija sniedza šādu viedokli jautājumā par ārpusģimenes aprūpes pakalpojuma samaksas atgūšanu no vecākiem saistībā ar aizbildņa veicamajām darbībām:

„Noteikumu 14. punkts paredz, ka aizbildnis samaksu par tā sniegto ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu atgūst [Civilprocesa likumā](#) noteiktajā kārtībā. Tas izriet no Civillikuma 179. pantā noteiktā vecāku pienākuma samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Pienākums gādāt par bērna uzturēšanu neizbeidzas, ja bērns nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai abiem vecākiem. Minimālo uzturlīdzekļu apmēru, kuru bērnam nodrošināt ir pienākums katram no vecākiem neatkarīgi no viņa mantas stāvokļa, nosaka Ministru kabinets, ņemot vērā valstī noteikto iztikas minimumu un bērna vecumu. Savukārt Civillikuma 252. un 254.pants paredz, ka aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus, aizbildnim savs aizbilstamais visādi jāatbalsta un jāaizstāv.

No iepriekš minētā vecāku pienākuma uzturēt bērnu vismaz minimālo uzturlīdzekļu apmērā, un aizbildņa pienākuma aizstāvēt aizbilstamo, izriet arī aizbildņa pienākums bērna interešu nodrošināšanai (tiesībām uz uzturlīdzekļiem no vecāka) vērsties tiesā ar prasības pieteikumu par uzturlīdzekļu piedziņu no vecākiem. Ja vecāks tiesas piespriestos uzturlīdzekļus labprātīgi nemaksā, aizbildnim ir jāvēršas pie tiesu izpildītāja, kurš piedziņas neiespējamības gadījumā izsniedz izziņu, ar kuru var vērsties Uzturlīdzekļu garantijas fondā un saņemt līdzekļus no tā. Fakts, ka Uzturlīdzekļu garantijas fonds izmaksā uzturlīdzekļus vecāka vietā savukārt ir pamats par šo summu samazināt pabalstu aizbildnim par bērna uzturēšanu, tādējādi tiek ietaupīti valsts vai pašvaldības līdzekļi.

Savukārt tos naudas līdzekļus, kurus izmaksā Uzturlīdzekļu fonds, tas piedzen atpakaļ no vecāka.”

Ņemot vērā minēto, vēršam bāriņtiesu uzmanību nepieciešamībai informēt aizbildņus par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksas atgūšanas kārtību. Proti, minētajos noteikumos iestrādātās prasības uzliek par pienākumu aizbildnim vērsties tiesā ar prasības pieteikumu par uzturlīdzekļu piedziņu no vecākiem, lai tādējādi nodrošinātu ne tikai bērna interešu un tiesību aizsardzību, bet arī efektīvu valsts iztērēto līdzekļu atgūšanu, ņemot vērā noteikumos noteiktās prasības. Turklāt, vēršam bāriņtiesu uzmanību, ka minēto noteikumu izpilde nodrošināma sākot ar to spēkā stāšanās brīdi, respektīvi, ar šā gada 1.janvāri un tā attiecināma uz visiem aizbildņiem, kuru aprūpē un audzināšanā atrodas bērns uz noteikumu spēkā stāšanās brīdi.

Ievērojot minēto, norādām, ka situācijās, kad viens no vecākiem vai abi vecāki nepilda savas saistības pret bērnu tā ārpusģimenes aprūpes laikā, izvairoties no uzturlīdzekļu maksāšanas, un nesniedz aizbildnim atbalstu bērna uzturēšanai, aizbildnim jāvērstas tiesā ar prasības pieteikumu par uzturlīdzekļu piedziņu gan pret bērna māti, gan arī bērna tēvu. Šajos gadījumos prasības pieteikums iesniedzams tiesā vai nu pēc bērna vecāku (atbildētāju) vai aizbildņa (prasītāja) dzīvesvietas, ievērojot Civilprocesa likuma 26.panta pirmajā daļā un 28.panta otrajā daļā noteikto. Turklāt, vēršam uzmanību, ka atbilstoši minētā likuma 43.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktajam, prasītāji uzturlīdzekļu piedziņas lietās ir atbrīvoti no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos. Respektīvi, uz aizbildni nav attiecināmi ar lietas izskatīšanu saistītie tiesas izdevumi, tajā skaitā valsts nodevas un kancelejas nodevas.

Papildus informējam, ka Latvijas Republikas normatīvajos aktos nav noteikts maksimālais uzturlīdzekļu apmērs kādu var pieprasīt bērnu uzturēšanai, taču minimālo uzturlīdzekļu apmēru kādu bērna uzturēšanai ir jānodrošina katram no vecākiem, ir noteicis Ministru kabinets. 2003.gada 1.jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr.384 „Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam”, paredz:

- bērnam no piedzimšanas līdz 7 gadu vecumam - 25% no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas;
- bērnam no 7 līdz 18 gadu vecumam – 30% no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas.

Bāriņtiesu un aizbildņu zināšanai, papildus norādām, ka, lai sastādītu prasības pieteikumu tiesai par uzturlīdzekļu piedziņu, var izmantot prasības pieteikumu paraugus, kuri atrodami šādās interneta vietnēs - www.tiesas.lv, www.legal.lv, un www.zinisavastiesibas.lv.

Līdzšinējā prakse liecina, ka lielākā daļa vecāku, kuru bērns atrodas ārpusģimenes aprūpē pie aizbildņa labprātīgi nemaksā vai arī dažādu apstākļu dēļ nav spējīgi samaksāt uzturlīdzekļus tiesas spriedumā noteiktajā apmērā. Vecāki, kuriem atņemtas bērna aprūpes vai aizgādības tiesības, visbiežāk ir bez darba, iztikas līdzekļiem un pastāvīgas dzīvesvietas. Šādos gadījumos aizbildnim ir tiesības ar tiesas izsniegtu izpildu rakstu vērsties pie tiesu izpildītāja, kas pamatojoties uz Civillikuma 549.panta pirmo daļu uzsāks tiesas sprieduma izpildu darbības.

Ja tiesu izpildītājs konstatēs, ka bērna vecākiem nav ienākumu un mantas uz ko vērst piedziņu, tad aizbildnis varēs vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fondā un pretendēt uz uzturlīdzekļu saņemšanu no fonda apmērā, kas nav lielāks Ministru kabineta noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru.

Papildus informējam, ka, šajos gadījumos aizbildnim Uzturlīdzekļu garantijas fondā jāiesniedz šādi dokumenti:

- 1) noteikta parauga iesniegums, (pieejams Uzturlīdzekļu garantijas fonda mājas lapā-www.ugf.gov.lv)
- 2) tiesas nolēmuma (sprieduma) noraksts par uzturlīdzekļu piešķiršanu;
- 3) tiesu izpildītāja izziņa par to, ka uzturlīdzekļu piedziņa no parādnieka nav iespējama vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina minimālo uzturlīdzekļu apmēru, kādu, pamatojoties uz Civilprocesa 179.panta piekto daļu, noteicis Ministru kabinets (izziņa derīga iesniegšanai fonda administrācijā mēnesi pēc tās izsniegšanas).

Vēršam uzmanību, ka no 2010. gada 1. janvāra valsts uzturlīdzekļus izmaksā šādā apmērā - bērniem no piedzimšanas brīža līdz 7 gadu vecumam 30 latus, bet ne vairāk par tiesas nolēmumā noteikto. Bērniem no 7 gadu vecuma līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai tiek maksāti 35 lati, bet ne vairāk par tiesas nolēmumā noteikto.

Apkopojot visu iepriekšminēto, aicinām bāriņtiesas apzināt savas pašvaldības administratīvajā teritorijā dzīvojošos aizbildņus un informēt par pašreizējo ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksas kārtību un ar to izpildi saistītajiem pienākumiem aizbildņim. Turklāt turpmākajā aizbildnības uzraudzībā, bāriņtiesas pienākums ir pārliecināties par aizbildņa rīcību bērna personisko un mantisko interešu nodrošināšanā, veicot darbības, kas saistītas ar uzturlīdzekļu pieprasīšanu bērnam atbilstoši normatīvā akta prasībām. Savukārt aizbildnis par saņemto uzturlīdzekļu apmēru informē bāriņtiesu.

Priekšniece

L.Rieksta-Riekstiņa

<https://www.bti.gov.lv/lv/metodiskie-ieteikumi-barintiesam-par-noteikumu-par-arpusgimenes-aprupes-samaksas-kartibu-un-apmeru-piemerosanu-aizbildnibas-gadījumos>